

MedlemsNytt för Riksförbundet

Finska Krigsbarn

Årgång 15

Nr 1 2010

Minns du isvintern 1942?

Denna långa, sällsynt snörika och kalla vinter, när stora passagerarbåtar fastnar i isen på Ålands hav, passar det bra att minnas tillbaka till krigsvintrarna i början av 1940-talet.

Januari månad 1942 var mycket kall, isen lade sig långt ner i Bottenhavet och Östersjön. Så hände det att ångaren Heimdall fastnade i ismassorna på väg från Åbo till Stockholm med sin dyrbara last av 132 krigsbarn och 88 andra passagerare.

Det andra fartyget som transporterade krigsbarn, Arcturus, försökte hjälpa till. Men det krävdes isbrytare för att få alla krigsbarnen välbehållna till Stockholm.

Heimdalls resa tog en hel vecka, mot normalt kanske 15 timmar.

Men det förefaller som om barnen ombord inte märkte så mycket av den långa restiden. De två krigsbarn vi intervjuat minns helt andra saker: fiskbullar och en ilsken lotta!

Se sidorna 8-9!

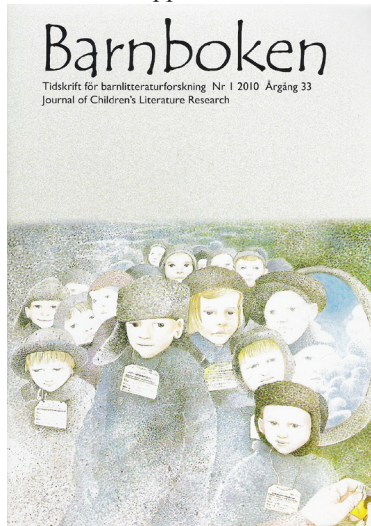
Barnböckerna i ropet

Krigsbarn har figurerat ganska mycket i litteraturen de senaste tjugo åren. Varje år utkommer nya böcker, oftast självbiografiska. Men det är vuxenböcker, i regel riktade mot en äldre generation, vår egen.

När det gäller barnböcker om finska krigsbarn är utbudet inte särskilt stort.

Nu har denna förhållandevis smala genre undersökts och analyserats av professor emeritus **Ulf Boëthius**, med barn- och ungdomslitteratur som specialitet.

Uppsatsen är nyligen publicerad i "*Barnboken*", en tidskrift om barnlitteraturforskning. Det är en oväntad men välkommen uppmärksamhet.

Omslaget (till vänster) pryds av **Veronica Leos** omslagsbild till "*Ekorrgögon*".

Ett märkligt sammanträffande: just i detta nummer har vi en artikel om Veronica och hennes bok.

– Plötsligt kastas det ljus över krigsbarnens vemodiga skara – efter år av tystnad, kommenterar hon.

Se sidorna
12 och 13!

Ett av Ailas käraste foton: här i rutig klänning tillsammans med grannflickan Aino Saapunki och fosterbror Åke.

Sista brevet till Åke

Aila Strömberg kunde inte komma iväg till sin fosterbror **Åke Bengtssons** begravning – snön var för svårforcerad. Istället skrev hon ett brev som en sista hälsning till honom.

Se sidan 10.

Organisationsnummer 878001-7862

Från redaktionen

Riksförbundet har skickat in tre motioner till Utlandsfinländarparlamentet som håller sin sjätte session i Helsingfors 24-25 maj i år. (Se nästa sida!)

Vid förra sessionen 2007 fick vi äntligen gehör för kravet på finskt medborgarskap utan avgift för tidigare krigsbarn, visserligen bara för de fem första månaderna av 2008, men ändå...

Vi anser att möjligheten att återfå finskt medborgarskap inte bör begränsas så som skedde, och kräver att den ska återinföras, utan tidsbegränsning.

En nyhet är kravet på möjligheten till finskt medborgarskap även för tidigare finska medborgare som adopterats utomlands. Det är rimligt att även de skall befrias från avgift.

”Fallet Ritva” som vi skrev om i nr 2-2009 visade att Finlands faderskapslag står i strid med FN:s barnkonvention. Nu kräver vi en ändring.

Den tredje motionen, initierad av **Vieno Mårtensson**, Mariestad, gäller ett monument över den finska kvinnan.

Lauri Holm är nog inte den ende som drabbats av skuld-känslor när han upptäckt hur hans fosterbror (eller syskon) fick det – de som inte fick stanna i ”paradiset” Sverige.

Men det här landet blev inget paradiset för alla krigsbarn. Det visar den färskas delrapporten från Vanvårdsutredningen, och Tapani Rossis brevfynd från arkiven (se sidan 10).

Så hälsar vi **Soini Andersson** välkommen till tidningens redaktion. Han är grafiker med mångårig erfarenhet. Det är tänkt att han i första hand ska hjälpa till med redigeringen. Behovet av förstärkning blev uppenbart när jag blev tvungen att genomgå en ögonoperation – vilket är orsaken till att detta nummer av tidningen är någon vecka försenad. Nu är synen – och hoppet – på väg tillbaka.

Kai Rosnell chefredaktör
kai.rosnell@comhem.se

Detta nummer av MedlemsNytt är tryckt hos
Knivsta Tryckeri AB, Knivsta, i mars 2010.

I detta nummer:

	sidan
Från redaktionen	2
Ordföranden har ordet	3
Motioner till U-parlamentet	3
Skuldkänslor efter mötet med Paavo	4
En särskild dag för ”krigets barn”	5
Ny hemsida i juni	5
En himmelsblå berättelse	6
Den förlorade sonen	7
MedlemsNytts policy	7
När Heimdall frös fast i isen	8-9
Sista brevet till Åke	10
Vanvårdsutredningen	10
Sjuk fyraåring ansågs som ”psykopat”	11
Vilken gåva!	11
Veronica Leo hade ett ärende	12
Med förlåtande sinnelag	13
Barnböcker om krigsbarn	13
Inbjudan Riksmötet 2010	14
Haparanda. Lahtis jubilerar	14
Dikt av Ruth-Majde Rönngård	15
På gång i lokalföreningarna	15
Om finska och estniska lottor	16

Utgivning

Nästa nummer av MedlemsNytt planeras utkomma i mitten av juni, deadline 17 maj, därefter i början av september och december.

Direktanslutna till RFK

Medlemsavgiften för direktanslutning till RFK är 150 kr per år. Tidningen ingår i priset.

Prenumeration

Årsprenumeration SEK 100:-- (för icke-medlemmar) till RFK:s pg 424 54 97 - 5.

I Finland (och övriga världen) 14 Euro till Kai Rosnell, bankkonto (Porin Osuuspankki) 570081 476 212, eller RFK:s konto ovan. Glöm inte ange namn, adress och vad betalningen avser.

Redaktionen för MedlemsNytt:

Matts Imhagen, ansvarig utgivare, Lundmansg. 11 B, 761 45 Norrtälje. Tel: 0176-12029.

E-post: matts_imhagen@hotmail.com

Kai Rosnell, chefredaktör (redigering, layout), Kølängsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel: 018-380009.

E-post: kai.rosnell@comhem.se

Soini Andersson, Skyrupsg. 5, 282 32 Tyringe. Tel: 0451-59144. E-post: soini.andersson@telia.com

Irja Olsson, Näckrosstigen 7, 806 49 Gävle. Tel 026-167678. E-post: irja.olsson.gle@telia.com

Sinikka Ortmark Stymne, Hantverkarg. 75, 5 tr, 112 38 Stockholm. Tel 08-6528907.

E.post: sinikka.stymne@bredband.net

Tapani Rossi, Frejgatan 3 D, 243 34 Höör.

Tel: 0413-24236. E-post: tapani@rossi.se

Riksförbundets hemsida: www.krigsbarn.se

— Ordföranden har ordet: —

Norrtälje i februari 2010

Bland det finaste som finns oss emellan är att ge och få förtroende, det värmer även i kylan som den vi nu upplever.

Stockholmsföreningens styrelse planerade att överge Riksförbundet därför att den tappat förtroendet gentemot RFK:s och MedlemsNytts ledning.

Skrivelsen hade även skickats till övriga lokal-föreningar, som replikerade med att de har fortsatt förtroende för Riksförbundet och MedlemsNytts ledning.

Förtroendefrågan ledde till att medlemmar i Stockholmsföreningen reagerade och krävde ett extra årsmöte för att medlemmarna skulle få tillfälle att rösta om tillhörigheten till Riksförbundet och om förtroendet för tidningens ledning.

Vid omröstningen på extra årsmötet beslöt majoriteten av medlemmarna att föreningen ska vara kvar i Riksförbundet Finska Krigsbarn. De känner också fortsatt förtroende för RFK:s och MedlemsNytts ledning.

Beträffande Riksförbundets hemsida finns delade uppfattningar om avtalet, och missuppfattning mellan RFK och webbmaster har lett till att webbmaster beslutat avsluta sitt samarbete med RFK och stänga hemsidan. Webb-

master äger såväl programvara och design som domännamnet krigsbarn.se.

RFK har fått ett intressant förslag till annan lösning av hemsidan, vilket vi återkommer till. (Se sid 5!)

Det är snart fem år sedan statyn Ero invigdes i Haparanda och det kommer vi att fira i april.

Riksförbundet har lämnat in tre motioner till Utlandsfinländarparlamentet i Helsingfors i maj, om fortsatt möjlighet att utan kostnad återfå finskt medborgarskap, att faderskapsfrågans tidsbegränsning tas bort och att finska staten uppför ett monument centralt i Helsingfors för att visa att Republiken Finland är stolt över och erkänner den finska kvinnans betydelse under krigsåren. (Se nedan!)

Årets Riksmöte sker i maj i Norrköping – och då är värmen tillbaka.

Jag önskar er alla en varm och god fortsättning på året. Just nu när jag sitter och skriver landar en ambulanshelikopter på sjukhusets tak. Det ger en tankeställare att liv och hälsa inte är så självklart. Vi ska vara rädda om varandra.

Matts

Motioner till U-parlamentet

Riksförbundet har skickat in dessa tre motioner till Utlandsfinländarparlamentet som håller sin sjätte session i Helsingfors 24-25 maj i år.

Medborgarskapslagen

Under åren 2003-2008 fanns möjlighet för tidigare finska medborgare att återfå sitt finska medborgarskap genom ett anmälningsförfarande. Möjligheten var begränsad till dessa fem år.

Vi anser att möjligheten att återfå ett förlorat finskt medborgarskap inte bör tidsbegränsas så som skett, utan att möjligheten skall vara obegränsad.

Vi anser att f d veteraner och krigsbarn även fortsättningsvis skall återfå medborgarskapet utan avgift. Vi anser också att tidigare finska medborgare som adopterats i utlandet och fått ett annat medborgarskap, och därmed förlorat sitt finska, ska återfå detta efter anmälan, likaledes utan avgift.

Därför yrkas att Finlands medborgarskapslag ändras så att alla tidigare finska medborgare ska ha möjlighet att återfå sitt finska medborgarskap, utan tidsbegränsning, och utan avgift när det gäller f d veteraner och krigsbarn, samt utlandsadopterade tidigare finska medborgare.

Faderskapslagen

Faderskapslagarna i Finland är bristfälliga och står i strid mot FN:s barnkonvention, där det sägs att ”varje barn har rätt att veta vilka föräldrarna är”.

Relaterar till ”fallet Ritva”, en flicka född 1939 som sändes till Sverige som krigsbarn. Hon hade hela livet fått höra att ”fadern dog i kriget”. Efter moderns död fick hon veta namnet på den tänkbare fadern, och fann att han ännu levde.

Han förnekade faderskapet men gick med på att lämna dna-prov, som visade att han verkligen var fadern.

Om fadern inte frivilligt hade gått med på dna-testet finns enligt finländsk lag ingen möjlighet att gå vidare och få faderskapet rättsligt prövat. En gammal femårsgräns sätter stopp för det, efter 1981 var det omöjligt.

Reglerna för hur faderskapsuppgifter införs i befolkningsregistret är också bristfälliga. Om fadern i det ovan relaterade fallet hade vägrat underteckna ett faderskaps erkännande, efter det att dna-provet otvetydigt bevisat hans faderskap, hade Ritva ändå inte fått någon far i registret.

Detta förhållande är högst otill-

fredsställande.

Därför yrkas att Finlands riksdag avlägsnar den ovan relaterade femårsgränsen, samt uppdaterar folkbokföringens möjligheter att registrera ett faderskap även om fadern vägrar, i de fall där faderskapet bevisats.

Monument

Finska kvinnor kom under de senaste krigen att förlora make, syskon och barn, en del av kvinnorna fick skicka sina barn till Sverige, Danmark och Norge, en del barn kom aldrig hem igen. Kvinnorna fick arbeta hårt förutom i hemmet även i jordbruk, ammunitionsfabriker, inom kommunikation, sjukvård, och vid fronten.

Den finska kvinnan är värd ett rejält monument.

Därför yrkas att finska staten uppför ett monument med beskrivande text över den finska kvinnan centralt i Helsingfors. Republiken Finland borde vara stolt över och erkänna den finska kvinnans betydelse under krigsåren – utan hennes självuppsärande arbete hade Finland inte förblivit en självständig stat.

(Se ”Från redaktionen” på föregående sida!)

Skuldkänslor efter mötet med Paavo

Lauri Virolainen var fyra år när han kom som krigsbarn till Sverige i oktober 1941, i sällskap med sin åttaårige bror **Kalevi**. De hamnade i Södertälje hos familjen **Holm** där Lauri så småningom blev adopterad. I nr 1-2009 av MN berättade vi att det kostade tio kilo brasilianskt kaffe och en limpa Chesterfield!

När Kalevi reste hem efter ett år tog paret Holm en annan finsk pojke som fosterbarn, **Paavo**.

Lauri berättade då att han helt tappat kontakten med Paavo, han kom inte ens ihåg hans efternamn. Sedan vi spårat Paavo tog Lauri kontakt med sin gamle fosterbror och hälsade på honom i Rauma, tillsammans med sin sambo **Maggan**.

Mer vilsen

Det var första gången de sågs på 63 år! Besöket skedde strax efter det att han återfått sitt finska medborgarskap och blev därför dubbelt omvälvande.

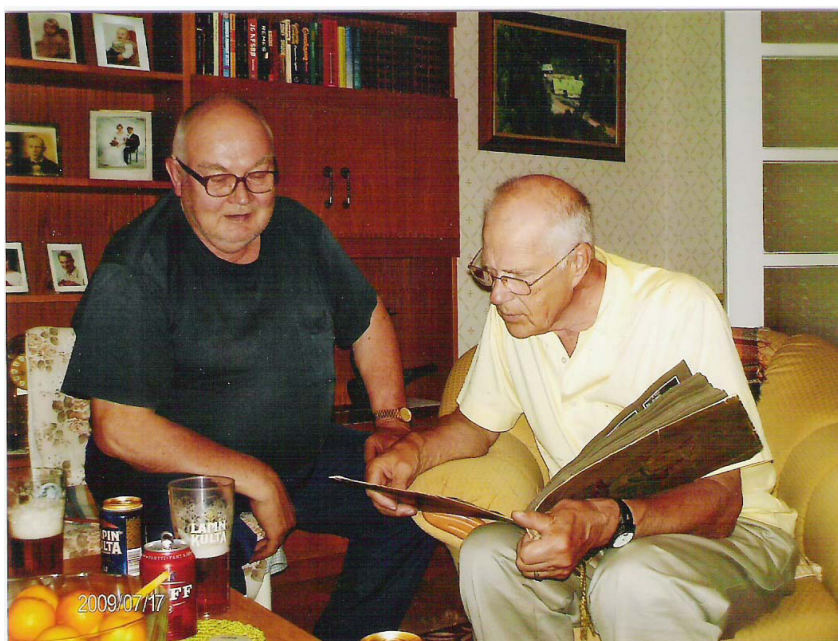
– Jag vet inte vad jag förväntade mig av att återfå mitt finska medborgarskap, jag tror inte att jag hade någon klar tanke på vad det skulle ge, säger Lauri. Jag upplever ett större tomrum än tidigare. Nu inser jag att jag aldrig kan få del av och uppleva min finska familjs historia, utan det blir korta glimtar. Och dessa ger mig ingen djupare förståelse. Inte heller kan jag ställa frågor. Jag vet ju inte vad jag ska fråga om. Så på något konstigt sätt är jag mera vilsen än tidigare.

Mötet en chock

– Då tänkte jag inte så mycket på att jag hade två familjer, den svenska som jag kände väl, och den finska som jag kände bara ytligt.

– När jag träffade Paavo blev det nästan en chock. Dels hans bitterhet över det synnerligen orättvisa ödet med en avogt inställd far, dels verkade det som om han helt givit upp livet och bara väntade på att det skulle ta slut. Hans historia gav mig en känsla av skuld. Jag fick det bra, han bara elände.

– Därtill kom tankarna på mina bröder **Kalevi** och **Heikki** som fick ett mycket besvärligt liv efter att ha blivit återbördade till Finland 1943. Jag vet inte ens när Heikki återvände till Finland. Men jag vet att det blev

Paavo Jerkku (t v) och Lauri Holm träffades igen efter 63 år.

svårt för honom som inte kunde någon finska längre när han kom hem.

Brev till syskonen

Lauri har skrivit ett brev till sina syskon i Finland. Här följer några utdrag:

”Jag skriver detta brev till er alla mina syskon, **Eeva, Ellen, Tauno, Heikki, Sirkka-Liisa** samt **Anneli**, även om hon är adopterad in i en annan släkt.

Under alla år som gått har jag haft förmånen att under korta tider umgås med både er, mina syskon, och med **Aino** och **Matti**, mina biologiska föräldrar. Under dessa korta tider har jag aldrig tidigare reflekterat så mycket, utan sorglöst njutit av att vistas i Finland med er, räknat mig som både en Virolainen och en Holm. Aldrig har jag uppfattat att ni har behandlat mig som en främling.

Nostalgiska skäl

Förra året återfick jag mitt finska medborgarskap parallellt med mitt svenska. Detta då vi finska krigsbarn erbjöds det utan kostnad eller krångel. För min del var det av nostalgiska skäl och utan några speciella tankar att forska i min härkomst o s v.

Men helt plötsligt blev jag varse alla stora skillnader mellan er och mig. Jag har ju inte levt samma liv som ni, känner bara till fragment av familjen Virolainens vardagliga och mer drama-

tiska historia. Allt sådant som rent automatiskt delas av dem som är av samma familj, som regelbundet umgås, delar sorger, glädje, högtidsdagar och har samma språk. Anneli har där ett annat utgångsläge än jag, hon har ju samma språk, samma kultur och bor i samma land, nära er andra. Så är ju inte fallet med mig. Jag konstaterar att jag endast har korta glimtar av familjen Virolainens historia.

Kalevi, min storebror, var mitt stöd vid mötet med Sverige, liksom Heikki. Även om han var i Sverige vet jag ju nästan inget om honom, inget annat än ytliga saker. Och knappt det.

Omtumlande

När vi senast hade ett mindre möte i Lautsia träffade jag Paavo Jerkku, som var samtidigt med mig hos familjen Holm under åren 1944-1947. Jag och Maggan sov över hos honom en natt före och en natt efter Lautsia.

Det blev något av en chock för mig. Så olika våra liv blev! Jag blev adopterad, Paavos far nekade till adoption. Hans minnesbilder och mina var inte heller desamma.

Sommarens resa till Lautsia-mötet blev för mig mycket omtumlande. Jag har ännu inte samlat ihop mina olika spretande känslor och tankar.

Detta betyder inte att mina känslor till er alla på något sätt har svalnat.

forts på nästa sida →

En särskild dag för ”krigets barn”

Ska vi ha krigsbarnens dag?

Ja, men den ska heta och omfatta alla **krigets barn**. De som dog, de som evakuerades, de som förlorade sina föräldrar, de vars pappor var ockupanter...

Vi finska krigsbarn kan redan mycket om våra upplevelser och villkor under och efter krigsåren. Men det finns många flera som drabbades av kriget i Finland, det finns föreningar för anhöriga till de stupade, krigsänkor, invalider, barn vars föräldrar dog i kriget, frivilliga.

Men det finns många flera barn som drabbades av kriget och drabbas idag. Vi känner till de ensamma krigsbarnen i flera europeiska länder, de i Norden och England är kanske de mest kända.

Tyska soldaternas barn

Så sent som 2006 bildades ”Saksa-laisten sotilaiden lapset r.y.” i Finland, en förening för barn till tyska soldater. Den första dokumentären *Krieg in der Arktis/War in the Arctic* hade premiär i Rovaniemi 2007.

Man räknar med att det finns mellan en och två miljoner barn till tyska soldater i Europa. De omkring 10-12 000 norska tyskebarnen känner vi kanske bäst till. Statsministern i Norge bad om ursäkt för den grymma behandlingen barnen utsattes för,

Skuldkänslor...

forts från föreg sida

Nej, jag tänker fortfarande med glädje på mina möten med er, mina syskon. Och många gånger tänker jag på hur Tauno 1946 tog med mig till sitt arbete med att barka timmer när jag var ledsn vid återbördandet till Finland (”Kaijala”) och innan jag sedermera blev adopterad.”

Förvirrande

Lauri Holm menar alltså att ”det intensifierade kontakt- och informationssökandet efter det återtagna medborgarskapet inte blev den väg framåt mot bättre förståelse av hans bakgrund som finskt krigsbarn”.

– Jag är glad över att vara finsk medborgare igen, men jag är förvirrad av vad som kom av tankar och känslor av detta, säger Lauri Holm.

Kai Rosnell

och de fick/får skadestånd. I Frankrike uppskattas antalet barn till mellan 80 000 och 200 000, i Danmark 8 000, Norge 10 000, Nederländerna 10 000...

Många av dessa barn anser sig ha levt med sin identitet i en inre exil fram till 1980-talet. Skuld och skam följde deras mödrar och dem. Tysk hora och tyska barn var vanliga etiketter liksom isolering och trakasserier under uppväxten. Flera franska krigets barn har letat efter sina fäder och fått tyskt medborgarskap.

I Tyskland fanns under krigsåren 9-15 speciella hem för dessa ariskt rena barn, dvs. ”Lebensborn”.

Allierade soldater

De allierade styrkorna var kvar i Tyskland flera år efter andra världskriget. Förf. Maria Hohn uppger att det 1945-55 föddes närmare 70 000 barn av amerikanska, franska, engelska, sovjetiska, belgiska och andra militärer.

Barn till svarta amerikaner var särskilt utsatta. Kanadensiska soldater i allierade styrkor uppskattas ha fått omkring 22 000 barn med engelska mödrar.

Förmodligen har mer än 100 000 barn fötts till asiatiska kvinnor och amerikanska militärer i Asien, främst under andra världskriget, i Koreakriget och Vietnamkriget. Hur många har kommit till efter den tiden vet jag inte.

Våldet och krigen pågår även idag – barn drabbas.

Vi får inte glömma det som hänt nära i tiden i forna Jugoslavien. Muslimska kvinnor i Bosnien och Kroatien som våldtogs, bland annat i speciella läger. Deras barn är också krigets barn.

Ensamma flyktingbarn

För att kunna förstå vad som pågår i världen idag hoppas jag att flera av oss läser skönlitterära böcker som ger oss möjlighet att förstå vad enskilda människor utsätts för, vilka grymheter som pågår.

Det finns hundratusentals ensamma flyktingbarn, barnsoldater och vilslna familjer som har flytt bland annat till europeiska länder där det är fred. De behöver en hjälpande hand som ger dem koder till den nya kulturen, dess normer och regler. De får inte

samma mottagande som de finska krigsbarnen för länge sedan. För dem gäller inte ”Finlands sak är vår”.

Krigen i världen

Här är några förslag på intressanta skönlitterära böcker som berör ämnet:

Khaled Hosseini: Tusen strålande solar, och Flyga drake, om Afghanistan.

Nawal El-Saadawi: Imamens fall, om kvinnan i Egypten.

Assia Djebar: Kärleken, kriget, om Frankrike i Algeriet.

Ngosi Adichie: En halv gul sol, om Biafrakriget.

Monica Ali: Brick Lane, om Bangladesh och England.

Miklos Vamos: The Book of Fathers, mellaneuropeisk historia.

J. M. G. Le Clézio: Afrikanen, om Nigeria.

Irène Némirovsky: Storm över Frankrike, om människans villkor under andra världskriget.

Sinikka Ortmark Stymne

Juntunen!

I förra numret av MN skrev vi om Rauno Juntunen, krigsbarn som hamnade i Skåne, numera bosatt i Kajaani.

Han heter **Rauno Juntunen!**

Jag beklagar misstaget och ber om ursäkt.

Kai Rosnell

Ny hemsida klar till juni

Webbmaster för vår hemsida har sagt upp avtalet med RFK och kommer att stänga hemsidan www.krigsbarn.se med utgången av maj månad

Arbete pågår med att utforma en ny hemsida. Den kommer att byggas på ny layout och programvara som ger föreningarna fortsatt möjlighet att administrera sina egna sidor.

Inledningsvis kommer redaktionskommittén att få inloggningsuppgifter för att kunna delta i utvecklingen av den nya hemsidan.

RFK kommer själv att äga domännamnet krigsbarn.eu.

Redaktionen

En himmelsblå berättelse

Novell av Sinikka Ortmark Stymne

Med finlandsbåten till Helsingfors och med sverigebåten till Stockholm. Schlager i högtalarna ”jag drömmer om dig i dagar och nätter”. Namnen Ritva, Raili, Kyllikki, Anja, Jarmo... hoppar fram från det förflutna.

Med ett ölglas i handen står jag på det översta däckets samtidigt som min blick sveper över diplomatstadens djupa grönska. Den gröngula spår-vagnen skramlar, saluhallens röda tegelväggar påminner om andra europeiska städer. Den vita kyrkan lyser upp Senatstorget i Helsingfors, den reser sig under skyddet av det koppargröna taket, de gyllne massiva tornen som sträcker sig mot det blå. Trapporna för direkt till himlen. Och där långt borta reser sig Berg-hälls kyrka, grandios av tung granit. Under dess gröna torn ser jag min barndom.

Varför åkte jag till Sverige för femtio år sedan? Av kärlek? För att bilda familj, föda barn? Återvändande jag till landet där jag levde som krigsbarn för länge sedan? Åkte jag för att slicka mina sår eller för att få vara mig själv? Flydde jag männens makt? Eller flydde jag mamma, så att jag kunde bli vuxen och känna mig fri?

Motvilligt medgav jag att jag flydde från mammas plikt. Hon höll mormor på distans och hjälpte av plikt, hon begravde mormor utan sorg. Det yttre skalet var viktigare för mamma än de inre känslorna. Eller var det så att hon gav mig en present, att medvetandegöra mina egna känslor och behov genom att vara den hon var?

Varför ville jag ha henne med mig för att söka och öppna? Jag ville att hon skulle acceptera och älska sig själv. Jag ville ha henne med mig på min resa. Jag försökte göra oss mindre ensamma. Jag pratade med henne som jag hoppades att hon skulle prata till mig. Jag gav henne min vardag och mina hemligheter. Motvilligt erkände hon, att mitt sätt stundtals var tröttsamt, men att det närmade oss varandra. Jag ville vara fri och våga. Jag ville skapa nytt liv. Jag reste iväg.

Foto: Kai Rosnell

Mammas gråtande ansikte i bilens backspegel påminde om ensamhet.

Utan förvarning, 120 slag i sekunden, förstod jag min oförmåga att uttrycka mig, min oförmåga att förstå och ta emot ordens bakgrund och dignitet... Jag hade trott mig kunna svenska, inbillat mig att jag förstod. Frustrationen slog till.

Jag studerade kultur, historia, politik, beteendevetenskaper och information, jag läste sagor, ramsor för mina barn, lärde mig fjärilars, blommors och fåglars namn på det nya språket... Årtionden var mina händer svettiga när jag skulle yttra mig, och mitt hjärta slog hårt mot revbenen. I årtal staplade jag ord, skrev texter, och tvivlade på min förmåga i det nya språket.

Åren rullade som stenarna längs bergskanten ner till dalen. Barnen föddes, växte upp, männen byttes ut, mina studier blev endast till minnen och min klassresa fortsatte.

Mamma sa att jag var klyftigare än hon. Att jag hade fått studera mer än hon, att jag hade varit mer älskad än hon. Hennes jämförelser gjorde ont. Vi var endast olika men våra behov var lika.

Hennes jämförelser var makt-kamp, påstod jag. ”Nej, det är de inte,” svarade mamma. ”Det är de för mig,” sa jag och saknade stunder då vi pratade samma språk. Så småningom ändrade det nya känslspråket ordens valörer även på mitt modersmål. De

rann ner i samma kär. Jag vet inte längre vilket språk jag använder. Båda är mina, men ordens betydelse är olika ... berättade jag för henne. Jag försökte förklara men hon avbröt mig och valde att inte förstå. ”Du har alltid varit känslig,” sa hon. Jag bestred påståendet flera gånger. ”När jag kommer för nära dig tar du avstånd”, sa mamma. ”När du tar avstånd kommer jag närmare dig”, svarade jag. ”Vi upprätthåller balansen”.

Mamma tog dagligen krom, magnesium och zink. För att slippa be att få hjälp av mig. ”Dina tankar sårar,” sa jag otåligt. Hon svarade att jag inte skulle kunna ta hand om henne om hon blev sjuk, att mitt arbete krävde full insats. Jag sa, att jag skulle ta mig tid men hon höll fast vid sin övertygelse.

Oväntat hamnar jag framför det okända, jag darrar. Plötslig hjärnblödning. En månad är jag mammas följeslagare och ber att hon inte lämnar mig. En månad håller jag hennes hand i min, smeker hennes panna, fuktar hennes läppar, och vilar sömnlös i hennes säng. Min starka mamma, medvetlös, i slangarnas makt och blöjornas. Tills hon vaknar och ler kärleksfullt. Tills en ny hjärnblödning och medvetlöshet tar henne med sig.

Den sista juni kysser jag hennes panna och säger: ”Mamma, nu är din tid att fara. Jag ber inte längre att du inte ska lämna mig. Jag ber inte. Mamma, jag älskar dig. Jag är hos dig. Var inte rädd, nu är din tid kommen”. Hennes ryckiga andning som hon skrikigt igång stannar av och hon vilar lugnt i sin säng. Jag darrar inte inför det okända. Jag öppnar fönstret och gråter. Jag klär mamma, tänder ett ljus och gråter. Jag ringer till barnen och gråter...

Mamma, en blå stjärna lyser på himlen. Dina blå ögons klara ljus, som blåklintar på ett sädesfält. Blues klagar, tjuter och skriker. Från det innersta rummet störtar de i himlens blå. Det blekt blåa öppnar dörrarna till den nya dagen. Mammas ansikte vilar i mina ögon och hennes beröring på min hud.

Bertil Roslin: Den förlorade sonen

Bertil Michaël Roslin var inte ens fyra månader gammal när han sattes på båten SS Heimdall i Åbo för sin första resa till Sverige. Därmed torde han vara det yngsta krigsbarnet som reste dit utan förälder.

Han kom fram till Stockholm 14 januari, så Heimdall bör ha avgått dagen före från Åbo. Det vill säga ungefär samtidigt med Bore I, båten som var med om den skrämmande händelsen när följbåten Aura i jakten på en fiendtlig ubåt råkade tappa en sjunkbomb på däck och förliste – 26 man följde båten i djupet.

Men om denna händelse visste lille Bertil ingenting, inte de andra ombord på Heimdall heller.

Charmgosse

Gossen hamnade hos borgmästare **Bertil Hagström** och hans hustru **Fanny** i Uppsala och blev snart en riktig charmgosse, omtyckt av alla.

Orsaken till hans resa var en besvärlig sjukdom, magportskramp, som gjorde att han var mager och undernärd. Föräldrarna, häradsövding **Bruno Roslin** och hans hustru **Svea**, ville försäkra sig om bästa möjliga vård och valde alternativet Sverige.

Efter ett knappt halvår i Uppsala fick Bertil komma hem till Åbo igen, pigg och frisk, för att åter sändas iväg i början av 1942, denna gång tillsammans med sin ett år äldre syster **Elisabeth**, som kom till en grannfamilj.

Korrespondensen sparad

Då var Bertil lite drygt två år gammal men har ändå klara minnesbilder från de första åren av sin vistelse i Sverige, som skulle vara ända till sommaren 1947.

Både fosterföräldrarna och de biologiska föräldrarna var framsynta nog att spara all korrespondens, så Bertils tidigaste år är väl dokumenterade.

Nu har han gått igenom breven och skrivit en bok med dem som källa, ”*Den förlorade sonen*”, med undertitel ”*Ett krigsbarn i Uppsala 1940-1947*”.

Man får följa Bertils utveckling och vardagsliv i Uppsala på nära håll. I fosterfamiljen blev han särskilt fäst vid dottern **Gunilla**, vid ankomsten sju år gammal.

Breven innehåller också försiktiga kommentarer om världsläget, men

desto utförligare upplysningar om försörjningsläget i både Finland och Sverige. De ger en god bild av den tidens stämningar och villkor.

Bertils biologiske far dog efter en operation i januari 1944 när det var aktuellt att ta hem barnen igen. Därför fick de stanna i Uppsala på obestämd tid. Sommaren 1945 hämtade Svea hem dottern som genast sattes i finskspråkig skola (trots att familjen var svenskspråkig). Bertil hann gå första året av småskolan i Uppsala innan han kom hem sommaren 1947.

Ville adoptera(s)

Breven är ganska enahanda och innehåller många tacksägelse. Men det hettar till i slutet av boken när det blir aktuellt för fosterföräldrarna att försöka adoptera Bertil. Klara besked från modern dröjer, och jag tycker mig känna en viss bitterhet hos författaren att han trots allt kallades tillbaka till Finland. Han hade helt klart velat stanna i Uppsala och blivit ”rikssvensk”.

Avskedet från Uppsalafamiljen blev smärtsamt, både för fosterfamiljen och för Bertil.

Universitetskansler

Kontakten upprätthölls hjälpligt via Bertils fastrar. Bertil besökte inte Uppsala igen förrän nio år senare, men därefter har kontakten med ”system” Gunilla varit livlig.

Relationen till modern blev aldrig bra. Men Bertil klarade sig ändå

Bertil Roslin utanför sin arbetsplats under många år, Åbo Akademi.

mycket väl i livet, blev nationalekonom och slutade sin framgångsrika yrkesbana som universitetskansler för Åbo Akademi.

”Två språk och tre kulturer – den finska, svenska och den finlandssvenska – blev min lott. En givande lott.” skriver han.

Vad jag saknar i boken – som är välskriven och väl dokumenterad – är framför allt hans egna känslor under krigsbarnstiden och de närmaste åren därefter, under den svåra omställningen till finländska förhållanden.

Kai Rosnell

Bertil Roslin: *Den förlorade sonen. Ett krigsbarn i Uppsala 1940-1947.* Uniprint Åbo 2009.

Policy för MedlemsNytt

Redaktionen för MedlemsNytt har formulerat om tidningens policy. Denna har därefter godkänts av RFK:s styrelse:

”MedlemsNytt är officiellt språkrör för Riksförbundet Finska Krigsbarn 1939-1945 (RFK), en periodisk tidskrift som utges efter vedertagna journalistiska principer och utkommer fyra gånger per år.

Ansvarig utgivare är RFK:s ordförande, som i samråd med styrelsen utser chefredaktör, som i sin tur, i samråd med ansvarige utgivaren, utser en redaktion bestående av representanter för flertalet lokalföreningar.

Redaktionen ansvarar för att tidningen produceras, trycks och distribueras till medlemmar och prenumeranter. Produktions- och portokostnader vilar på RFK. Redaktionsarbetet är ideellt.

Tidningen har till uppgift

- att allsidigt granska och belysa krigsbarnsverksamheten, dess orsaker och följder,
- att fungera som debattforum i detta ämne,
- att informera om förbundets och lokalföreningarnas verksamhet och andra aktiviteter med anknytning till företeelsen krigsbarn,
- samt att i övrigt verka för att uppfylla RFK:s mål och syfte enligt § 3 i dess stadgar.”

När Heimdall frös fast i isen

Denna bild av Heimdall kunde ha tagits just isvintern 1942 när båten frös fast.

Foto: Sjöhistoriska Institutet, Åbo.

Lördagen den 24 januari 1942 avgick S/S Heimdall från Åbo kl 18 med 220 passagerare, varav 132 var barn. Efter några timmar kunde inte båten längre forcera isen utan körde fast. Naturligtvis var det svårt även för

andra båtar, men den andra barntransportbåten S/S Arcturus hade något bättre isbrytande egenskaper, och man var tvungen att vänta på den hjälpen. Men kylan tilltog och Heimdall satt rejält fast, och man förstod att Arctu-

rus inte skulle räcka till, så riktig isbrytarhjälp tillkallades.

Förnödenheterna ombord började ta slut redan efter ett par dagar. Skärgårdsbefolkningen hjälpte till med att leverera mjölk och bröd till barnen och en del annan proviant. Och från Sverige organiserades ett flygplan som hade med sig mat, vatten och mediciner – dessutom en av Hjälpkommitténs läkare samt en sjuksköterska och en lotta.

Med isbrytares hjälp kom Heimdall till Stockholm den 31 januari kl 20 efter sju dygns resa i sällskap med Arcturus.

Det uppstod en del problem med inkvarteringen av alla 616 barn som anlände den sena lördagkvällen. Åtskilliga busslaster fordrades för att transportera barnen och deras finska ledsagare från Skeppsbron till genomgångshemmet på hotell Anglais och vårdhemmet i Stureby.

75 svenska lottor avlöste de trötta finska ledsagarna.

Det skrevs mycket om denna episod i de svenska tidningarna.

Tapani Rossi

forts på nästa sida →

Denna bild på Arcturus är sannolikt tagen i hamn, kanske vid ankomsten till Åbo, med föräldrarna väntande på kajen.

Barnen visste ej om problemen

Det dundrade förfärligt

Hur upplevde barnen på Heimdall den långa resan? Var de över huvud taget medvetna om att den var exceptionellt lång?

En av passagerarna under ”isresan” var **Liisa Östh**, då med flicknamnet **Humisto**, från min hemby Kuivalahti i Eurajoki nära Rauma.

Hon var fem och ett halvt år då och borde minnas något.

– Men jag minns ingenting från resan. Ingenting om att den tog så lång tid, inte att det skulle varit problem, berättar Liisa Östh, nu bosatt i Tranås.

– Det enda jag minns är att där var en väldigt ilsken lotta med på båten. Och jag minns att det dundrade så förfärligt, det måste ha varit isen.

Från sin första resa till Sverige minns Liisa i stället att när hon kom med tåget till stationen i Småland så försvann alla barnen och hon blev ensam kvar, alldeles ensam. Bonden som skulle mött henne hade fått problem i ladugården och blev försenad.

– Det händer fortfarande ibland att jag får samma känsla, att jag är alldeles ensam och övergiven, säger hon.

Till slut kom en tant och Liisa fick åka med häst och släde till smeden **David Johansson** i Hultåkra. Det var hans hushållerska **Ester Gustavsson** som tog hand om Liisa.

Året efter skulle Liisa börja skolan så det blev hemresa till Finland och ett besvärligt skolår. Senare fick hon en inbjudan att komma tillbaka till David Johansson och Ester, som blev som en andra mor för Liisa.

Vi fick fiskbullar

Inte heller **Seppo Santavirta** från Åbo, som var nästan sju år när han reste, har något minne av att resan skulle varit lång och besvärlig.

– Jag minns att mina föräldrar följde mig till båten, jasså, var det Heimdall? Och min kompis **Toivo Wikström** var med, han bodde på samma gård som jag. Huset hade just bombats, där fanns ett stort skyddsrum och hela ändan på huset förstördes, man kunde se ett piano därinne och tavlorna på väggarna.

– Från själva resan minns jag att vi fick fiskbullar. Ingen av oss barn

tyckte om fiskbullar, vi kunde inte äta sådant, vi slängde dem under bordet trots att vi var hungriga.

– Toivo och jag möttes av den där kvinnan som tog oss hem till sitt stora hus Vikingshill och sedan till Bjurbäckens herrgård i Värmland som fungerade som barnhem och som hon var föreståndare för.

Seppo Santavirta har tidigare i MN (nr 4-2000) berättat om **Ebba Nystrandhs** regemente på barnhemmet som hon drev med nazistiskt disciplin, allt var nazistiskt präglat.

När jag berättar att Liisa Östh minns ”en ilsken lotta” på båten kommer Seppo också ihåg henne:

– Ja, det stämmer. Och det var inte bara en utan flera ilska lottor på båten. Men där var en del snälla lottor också!

Det är kanske inte så svårt att förstå om lottorna blev irriterade av

Seppo Santavirta minns fler än en ilsken lotta ombord på Heimdall.

den påfrestande resan. Barnen vistades mestadels under däck och var inte medvetna om förändringarna i tidtabellen.

Kai Rosnell

Neutralitetsmålningar på fartyg

S/S Heimdall var ett svenskt fartyg som fick s.k. neutralitetsmålningar på fartygssidorna. Bilden visar tydligt hur det såg ut. Den svenska flaggan midskepps omgavs av båtens namn och Sverige. Förut och akterut fanns blå och gula linjer målade från relingen lodrätt ner till vattenlinjen.

Målningen innebar att fartyget förhöll sig neutralt och inte transporterade soldater eller militärt gods. Även svenska marinens skepp hade markeringar bestående av två vita linjer för- respektive akterut, för att visa att man inte var krigförande nation. Som bestyckat fartyg hade man till uppgift att försvara svenskt territorialvatten mot kränkningar.

S/S Arcturus var ett finskägt fartyg och målade med den finska versionen av neutralitetsmarkering. Den bestod av finska flaggan målade midskepps med namnen SUOMI till vänster och FINLAND till höger om flaggan och ARCTURUS över. Blå och vita linjer målades från reling till vattenlinje på motsvarande sätt som de svenska. Allt enligt ett cirkulär från september 1939.

Men det förefaller som om just dessa neutralitetsmålningar inte respekterades, för ett den 11.12.1939 daterat cirkulär från Finlands redareförening rörande flygattacker sänds till rederierna, i vilket påpekas att handelsfartyg kan bli utsatta för anfall av ryska flygmaskiner på finska territorialvatten, och att de därför i dessa vatten bör avlägsna alla märken av vilka nationalitet kan framgå, bl.a. bolagsmärken och nationalitetsmärken på fartygssidorna. Texten fortsätter att ”emedan på andra farvatten nationalitetstecken äro nödvändiga kunna de vid fart på inhemska vatten övertäckas med tyg eller träskivor av samma färg som invidliggande del av fartyget har.”

Tapani Rossi

Källa: Ovan angivna cirkulär förvaras i Finska Ångfartygs Aktiebolagets arkiv, Sjöhistoriska institutet vid Åbo Akademi. Övriga uppgifter från nätet.

Sista brevet till fosterbrodern

För någon vecka sedan begravdes **Åke Bengtsson**, Fagered. Han blev 85 år gammal.

Under kriget råkade han bli fosterbror till **Aila Kustula** från Sodankylä, en skrämmd nioåring som sökte och fann tröst hos sin nye storebror.

De har behållit kontakten genom åren.

Aila Strömberg, som hon heter nu, kunde inte närvara vid begravningen, hon bor på landet i Kävlinge och snön låg djup.

I stället skrev hon detta brev att läsas vid begravningen.

Tack för allt, Åke!

Du mötte mig i Fagered 17 september 1944 då jag kom som ett krigsbarn till er. Jag kunde ingen svenska, var nio år och tydde mig till dig, för jag hade fem bröder i Finland.

Det blev nittonårige du som – sprang med mig till skogen, då jag gömde mig för flygplanen som jag trodde var bombplan,

– höll om mig då jag grät och längtade hem,

– cyklade med mig på stängen överallt, t ex till Ullared, där min bror var.

– följde med mig till "Torsten i affären", där jag fick ta en karame'll ur glasburken varje gång,

– var "präst" och döpte min julklappsdocka.

Då du blev inkallad och kom på permission mötte jag dig på stationen och sedan vinkade jag av dig.

Jag skickades tillbaka 20 mars 1946 och vi tappade kontakten.

Hösten 1953 återvände jag och sedan har vi hållit kontakten genom brev och telefonsamtal, och varje gång var glädjen lika stor; den sista gången var 7 november 2009.

Detta är mitt sista brev till dig, min käre älskade bror, och jag kommer alltid att sakna dig.

Hoppas du ler i din himmel nu.

Din finska syster

Aila

Skrämmande läsning i "vanvårdsutredningen"

De allra flesta finska krigsbarn fick det bra i Sverige, i alla fall bättre än de hade det i det fattiga Finland – rent materiellt. Det kan vi nog alla vara överens om.

Men det fanns en del barn som hamnade fel, hos familjer som var direkt olämpliga att ha hand om barn. Kontrollen av hemmen var bristfällig. Och det var inte lätt, ens för den nära omgivningen, att upptäcka om någon var psykiskt sjuk.

Jag har intervjuat många krigsbarn genom åren, och i några fall är det helt klart att fostermodern varit psykiskt sjuk (jag har t o m sett läkarintyg på det). Ändå har hon fått adoptera sitt finska krigsbarn.

Just det fall jag syftar på ingår i den så kallade vanvårdsutredningen (Vanvård i social barnavård under 1900-talet. Delbetänkande. SOU 2009:99). Jag var själv med när vederbörande intervjuades, som extra hjälp och stöd.

Vad som kom fram under intervjun går inte att skriva en artikel om. Dessutom har jag tystnadsplikt.

Utredningen startade 2006 och har kommit ungefär halvvägs. Det nu publicerade delbetänkandet baserar sig på 404 djupintervjuer, ytterligare cirka 600 är planerade.

Av de 404 hade 18 personer finskt ursprung. Hur många av dessa som var krigsbarn är inte specificerat.

Dessa rubriker fanns i DN och SvD när rapporten publicerats

Vanvården har bestått av kränkningar, psykisk och fysisk misshandel, sexuella övergrepp, barn har berövats sin skolgång på grund av hårt arbete, barn har berövats kontakt med sina biologiska familjer.

Många av de krigsbarn som senare återvände till Finland bär på traumatiska erfarenheter. Men nu är det för sent att anmäla sig till en intervju för utredningen, tiden gick ut 1 mars 2009.

Utredningens slutbetänkande väntas i slutet av år 2011.

"Nu vilar ett stort ansvar på stat och kommun att inleda en process som kan leda till gottgörelse för de

drabbade", skriver utredaren **Göran Johansson** i delbetänkandet.

Hur en "gottgörelse" kan se ut sägs inte. Men i presskommentarerna efter publiceringen av utredningens första del föreslås ekonomisk kompensation, enligt norsk modell.

Utredningen är gedigen, den går verkligen till botten med problemet. Den har också lärt av liknande utredningar i andra länder, t ex Norge, Irland, Kanada och Australien.

Kai Rosnell

Fotnot: Du kan ladda ner hela utredningen från denna webbadress: <http://www.sou.gov.se/vanvard/>

Sjuk fyraåring ansågs som ”psykopat”

Det var en gång en liten finsk pojke som var sjuklig och undernärd. Hemma i Finland fanns inte längre resurser att ge honom adekvat vård, så han blev utsedd att åka till Sverige som ett av de ca 6 000 barn, som man i Sverige lovade att ta hand om i den svenska vården. Den biologiska familjen accepterade att skicka sin tvååring, för man litade på att han skulle bli väl omhändertagen.

Medan många finska barn vände åter till Finland 1943 fick lille **Juha** (vi kan kalla honom så) resa iväg tillsammans med kanske hundra andra sjuka barn. Juha blev självklart ledsen när mamma inte längre var hos honom. Han grät förtvivlat precis som många andra barn. Han kunde knappt gå, och tanterna som tog hand om honom hade alla bråttom, de hann inte trösta alla ledsna barn.

Sjukhus – barnhem

Lille Juha fick redan första dagen i Sverige resa söderut till ett större sjukhus (Lasarettet). Efter tre månader skrevs Juha ut och skickades iväg till ett barnhem några mil bort. Det var mitt i sommaren och det såg lovande ut. Här fick han höra finska barn prata, men han var inte frisk och redan efter tre veckor var han tillbaka på lasarettet igen.

Två månaders plåga på lasarettet igen och ingen mamma som kunde trösta. På hösten skrivs han ut, denna gång till ett större barnhem med många barn, också några lika gamla som Juha. Tanterna var ganska snälla, men det var omöjligt att prata med eller förstå dem, fast med tiden lärde han sig några svenska ord och tanterna kunde enstaka finska ord. En tant från Finland kunde Juha förstå, men hon hade nästan aldrig tid.

Inget fosterhem

Juhas svåra sjukdom innebar att inget fosterhem tog honom till sig. Han fick stanna på barnhemmet ett helt år. Under året blev han inlagd på ett näraliggande sjukhus, där han opererades.

Efter mer än ett år på barnhemmet hamnar Juha för tredje gången på Lasarettet. Han har blivit lite äldre men hans plågor har inte förbättrats. Han känner sig allt mer övergiven

och protesterar allt våldsammare mot alla undersökningar, prover och behandlingar han måste gå igenom.

Efter en månad och på själva julaf-ton 1944 skickas han till en förläggning i Stockholm. Kanske var det för att därifrån skickas hem till Finland.

Fjärde gången

Det dröjer inte mer än någon månad förrän pojken är tillbaka på det för honom förhatliga Lasarettet en fjärde gång. Det är tydligt att man nu gett upp hoppet om Juha.

Det är inte längre fråga om att hitta medicinska lösningar på hans problem. Följande brev (av-identifierat) visar hur man betraktar en svårt sjuk liten pojke som skickats fram och tillbaka mellan svenska institutioner. Man vill inte längre veta av honom.

Lasarettet Xstad den xx/x 1945

Till NN

Med anledning av Eder förfrågan den xx/x ang. finska barnet S0000, Juha L, f. 194x, får jag meddela: Gossen kom hit direkt från Finland den xx/x 194x. Han hade vid ankomsten rinnande öron. Han har sedan dess legat här 4 gånger och varje gång har öronen runnit, liksom på mellantiden. Vi har konsulterat öronspecialist, som förklarar, att det enda man kan göra är att spola öronen dagligen samt droppa in borsyraspriddroppar. Vi har en tid vaccinerat honom mot förkylning, men detta har ingen säker effekt.

Gossen har dessutom hornhinneförändringar av skrofulös natur; han reagerar för tuberkulin och har tidvis haft ändtarmsframfall, för vilket han senare har opererats å Zstads lasarett. Han är dock ej återställd.

Gossen är mycket besvärlig och försök att placera honom i fosterhem har misslyckats. Han är även mycket svår att ha på barnhem. Lämpligast vore, att han kom till ett hem för psykopater.

Högaktningfullt

NN

Kommentar:

I min bok framhåller jag att barnen som kom till den svenska sjukvården räddades till livet eller till ett bättre liv. Jag står kvar vid den uppfattningen.

Men insikten inom sjukvården om

vad den långvariga skilsmässan från mamma/föräldrar och syskon innebar för barnen var ofta mycket låg. Brevet om Juha bekräftar på ett övertydligt sätt detta.

Inte ett ögonblick reflekterar man över varför Juha var så besvärlig. Som jag ser det är det kanske möjligt att han räddades till livet, men definitivt inte till ett bättre liv. Möjligen dog han i förtid ändå. Jag vet inte.

”Det värsta jag sett”

Jag får intrycket av att läkaren, som till synes misslyckats med den medicinska behandlingen, projicerar sitt eget tillkortakommande på Juha och hans förtvivlade protester. Bäst vore att läsa in den 4-åriga pojken på ett hem för psykopater.

Denne läkare blev lite senare överläkare på ett av landets större barnsjukhus.

Jag har sett ett par liknande läkarbrev om besvärliga barn, men detta är det värsta. Den tragiska historien är inte den enda som förekom för 60-70 år sedan, men jag tror ändå att de tillhör undantagen.

Jag har också svårt att tro att undantagen enbart skulle handla om finska barn. Bristande insikt i barnens känsloliv drabbade både svenska och finska barn. Men för de finska barnen var avsaknaden av anhörigas närvaro en mycket försvarande omständighet.

Tapani Rossi

Vilken gåva!

Såg du möjligen Antikrundan från Höganäs den 14 januari?

Där visade en man upp en liten skulptur föreställande två tjurar.

Han hade tillsammans med sin syster ärvt den av sina föräldrar, som i sin tur fått den i gåva av ett finskt krigsbarn som de haft i sitt hem.

Det visade sig att skulpturen var ett verk av den kände finske konstnären (och konservatorn) **Jussi Mäntynen**. Konstkännaren **Claes Moser** värderade pjäsen till cirka 50 000 kronor!

Det var en gåva, det!

Kai Rosnell

Fotnot: Vi har inte lyckats komma i kontakt med ägaren till konstverket, därmed inte heller med krigsbarnet som skänkte gåvan.

Veronica Leo skriver bara när hon har ett ärende

Veronica Leo är illustratör. Men ibland skriver hon också.

– Ja, när jag känner att jag har ett ärende, säger Veronica.

Det hände exempelvis 1989 när hon tyckte att förståelsen för flyktingbarn i Sverige borde förbättras. Hon hade berättat om sina böcker i skolor och bibliotek och märkte bristerna.

Då skrev hon *Ekorögon*, en berättelse om sin egen resa som krigsbarn till Sverige, med underbara egna illustrationer.

– Egentligen skulle jag skriva en insändare i Hufvudstadsbladet som svar på president **Koivistos** dåliga jämförelse mellan flyktingar och evakuerade, säger Veronica Leo.

Den översattes till finska (av **Ritva Toivola**) och förlaget Tammi tog huvudansvaret för utgivningen.

Det svenska förlaget Fripress–Natur och Kultur gav ut den svenska originalversionen. De trodde inte att den kunde sälja i Sverige.

Nu finns den inte att köpa här, men man kan låna den på bibliotek.

– Jag vet inte vart alla de svenska

Det händer att illustratören Veronica Leo känner för att skriva. Så det har blivit en del barnböcker under åren.

Foto: Kai Rosnell

böckerna tog vägen, vill minnas att Rädde Barnen tog hand om en del, säger Veronica, född 1935 och sedan många år bosatt i Uppsala.

Hennes krigsbarnstid var kort, bara några månader i början av 1944 när hemstaden Helsingfors bombades som värst.

– Jag kom till släktingar till vår familj. Jag minns att jag slet av mig lappen om halsen, jag var ju stor och ville inte bli behandlad som ett paket.

Boken översattes också till danska och norska, och till japanska!

– Japanerna är tydligen förtjusta i barnböcker från Norden, kommenterar Veronica.

Tove Janssons böcker om Mumin-trollen har ju blivit en stor succé i Japan.

Veronica Leo är särskilt förtjust i folksagor och har illustrerat många sådana. Stor spridning fick **Zacharias Topelius** bok *Sampo Lappelill* med just hennes illustrationer, översatt till tretton språk.

Även böckerna tillsammans med **Irmelin Sandman Lilius** (även hon krigsbarn) har fått stor uppmärksamhet.

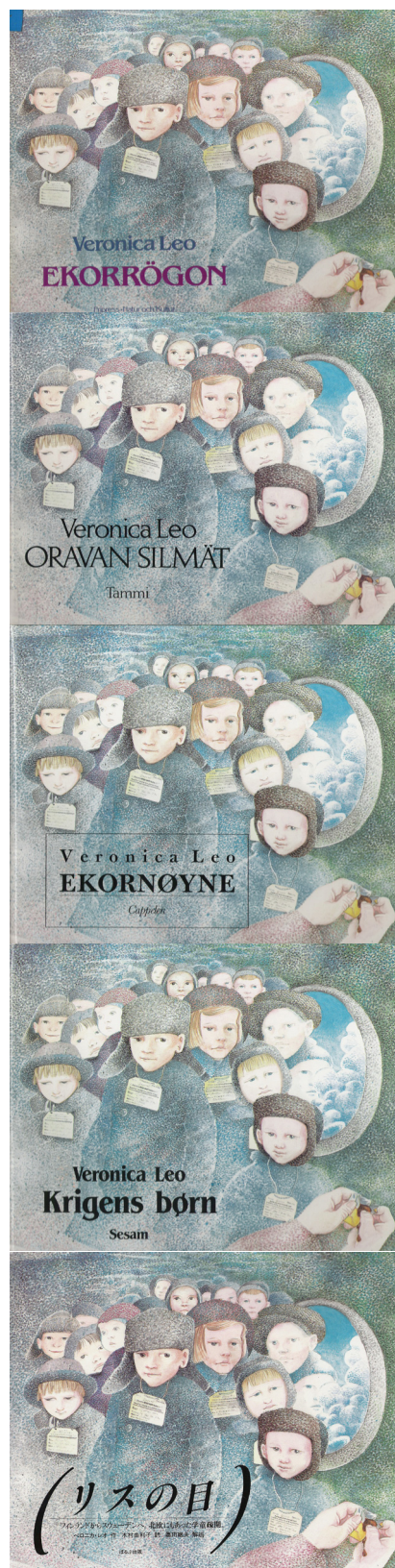
Hon har försörjt sig som illustratör sen hon var sju-tion år. Hon minns hur hon tog kontakt med **Astrid Lindgren** som då var chef för barnboksavdelningen på Rabéns. Hon skulle göra ett bokomslag och fick underkänt för varje förslag.

– Så ringde Astrid till mig och sa: ”Du måste teckna så att varje farmor och mormor kan känna igen sitt barnbarn i teckningen”. Det skulle vara friska barn med röda kinder, mina barn var nog för bleka, liknade mer krigsbarn...

Förra året kom hon ut med *Gustafs resa*, en bok baserad på hennes morfars farfars dagboksanteckningar från 1808-09 års krig.

Den kan ses som Veronicas bestående bidrag till firandet av Märkes-året.

Kai Rosnell

Fem olika versioner av *Ekorögon*, överst den svenska, därunder den finska, norska, danska och japanska.

– Men jag har ingen aning om hur boken har sålt i Japan, säger författaren.

Erkki Kokko: Med förlåtande sinnelag

Erkki Kokko skickades tillsammans med tre bröder från Karelen som krigsbarn till Sverige i juli 1944. I det längsta hade föräldrarna hoppats klara situationen utan att behöva skiljas från barnen, men situationen var kritisk, ryssen hade redan inlett sin storoffensiv.

De två äldsta pojkarna **Aulis** och Erkki hamnade hos en familj i Idkerberget, **Pentti** i Avesta och den yngste, **Toivo**, i Stora Tuna.

De två äldsta kunde alltså umgås eftersom de kom till samma familj, men de fick inte ha någon kontakt med de andra två, trots att det geografiska avståndet endast var några mil. Bara en gång träffades de under sin krigsbarnsvistelse i Sverige.

Lyckad anpassning

Alla fyra återvände så småningom till familjen i Finland och lyckades anpassa sig till de fattigare förhållandena. De fick utbilda sig.

Erkki blev präst och har verkat både i Sverige och övriga utlandet, och naturligtvis även i Finland.

Nu har Erkki skrivit en bok om sina och brödernas erfarenheter som krigsbarn, *”Me, sotalapset. Neljän veljeksen tarina.”* (Vi, krigsbarn. Fyra bröders berättelse.)

Erkko Kokko skriver avspänt och osentimentalt om familjens öden. Separationen från de övriga bröderna i Sverige var naturligtvis smärtsam, men

Erkki Kokko på en roddtur i sina hemnavatten i Ladogas skärgård, numera ryskt område.

på något sätt visar han ändå förståelse för svenskarnas handlingssätt, alltså att inte tillåta att de träffades. Det är till att ha ett förlåtande sinnelag.

Men vistelsen i Sverige blev mycket lycklig, totalt sett.

Stämningarna

Författaren beskriver stämningarna i Finland på ett mycket övertygande sätt, både under de värsta krigshändelserna och under förberedelserna för resan.

Även fosterföräldrarnas känslor när de måste skiljas från sina skyddslingar beskrivs fint.

Erkki Kokko är glad för att han hade en så klok mor: när de yngsta hemvändande bröderna konstade och ville återvända till Sverige fick de göra det!

Bitterheten borta

Men efter ännu ett år i Sverige, med skolgång och svenssonliv, kom de självmant tillbaka till Finland.

– På det viset försvann den bitterhet som de kände när de tvingades återvända första gången, poängterar Erkki Kokko.

Bokens grundton är positiv, de negativa erfarenheterna är mycket få: bröderna fick ett nytt språk som varit till stor nytta för dem senare i livet, och de fick en vänskap med fosterfamiljerna i Sverige som varat livet ut.

Ett klart plus är att personerna fått behålla sina riktiga namn. Faktauppgifterna verkar genomgående vara korrekta.

Boken är skriven på en ganska lättläst finska.

Kai Rosnell

Barnböcker om krigsbarn

Vuxenböcker om och av finska krigsbarn har kommit i en strid ström de senaste decennierna. Men barnböcker? Ytterst få.

Det konstaterar **Ulf Boëthius** i sin uppsats *”Hemmalängtar jag bort, borta längtar jag hem”*, just publicerad i *”Barnboken”*, tidskrift för barnlitteraturforskning (1-2010). Boëthius är professor emeritus vid Stockholms universitet). Hans specialitet är barn- och ungdomslitteratur.

Uppsatsen är en genomgång av de barnböcker om krigsbarn som finns utgivna på svenska, en parallell till **Irene Virtalas** *”Tystnaden talar”* som behandlar 70 skönlitterära verk i ämnet.

Författaren har hittat flera böcker, främst från 1940-talet, som saknats i den bibliografi som finns på Riksförbundets hemsida (och som nu snart ska uppdateras!)

Boëthius konstaterar att barnböckerna i detta ämne är en mycket kvinnlig genre. Huvudpersonerna är

flickor och författarna är genomgående kvinnor (fast då har han utelämnat **Ruben Nyströms** *”Pirkko från Palo-saari”* som dock klassificerats som vuxenbok. Nyström var en flitig författare av ungdomsböcker.)

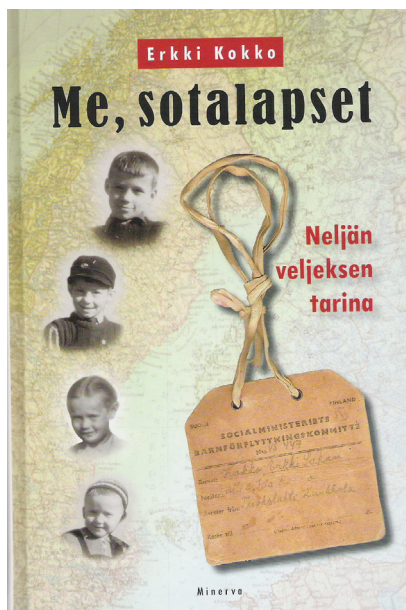
Författaren gör intressanta jämförelser mellan de olika perspektiven i böckerna. I de första är perspektivet svenskt, viljan att hjälpa och mottagandet av barnen står i centrum.

Först i de böcker som kom efter kriget är perspektivet barnens eget, och de smärtsamma separationerna och den svåra återkomsten står i fokus.

Efter en lång period av tystnad – mellan 1954 och 1986 utkom inga barnböcker alls i ämnet – kom **Veronica Leos** *”Ekorrögon”* och **Gunilla Bönners** *”Impi från Suomussalmi”*. Författaren ägnar dem nästan två sidor.

Kai Rosnell

Fotnot: Irene Virtalas rapport finns på www.migrationinstitute.fi/pdf/webreports.htm
Boëthius uppsats finns på www.sbi.kb.se/barnboken

Erkki Kokko: *Me, sotalapset. Neljän veljeksen tarina*. Minerva 2009.

Jubileet i Haparanda

Femårsjubileet av statyinvigningen i Haparanda äger rum lördagen den 24 april 2010. Glädjande nog har en hel del f d krigsbarn i Finland planerat att komma dit. Resemöjligheterna redovisades i förra numret av MN.

Program

vid statyn *Ero i Haparanda*:

Frukost finns att få på Haparanda stadshotell kostnad 95:- (bokas i förväg).

Lördag 24 april:

Kl. 12.00 ev. kl. 13.00

Ankomst och incheckning Haparanda stadshotell/Vandrarhem.

Lunchbuffé Haparanda stadshotell 120:- . Eftermiddagskaffe ??

Inbjudan till Riksmötet 2010

Finska Krigsbarnsföreningen i Mellansverige arrangerar

Årsmöte för Riksförbundet Finska Krigsbarn

Marieborgs Folkhögskola och kursgård 29 maj 2010

Välkommen till Marieborgs kursgård. Kursgården ligger i närheten av Norrköping endast fem km från centrum och med bra kommunikation via bil, tåg eller flyg. Företaget Fria Taxi telefon 011-300 000 rekommenderas.

Preliminärt program lördagen den 29 maj 2010

10.00-11.30 Anmälan och kaffe

12.00-13.00 Lunch

13.30 Välkomsthälsningar och kort presentation av skolan

13.45 "I skuggan av humanitet". Pertti Kavén om sin senaste forskning

14.45 "Med skrattet som medicin". Leif V Eriksson, apotekare

15.15 Eftermiddagskaffe

16.00 Årsmöte

19.00 Festmiddag

Bindande anmälan senast den 26 april till Kaarina Rundström-Skoog, Posthornsgatan 54, 703 78 Örebro, eller via e-post till kaarinar@hotmail.com. Avgiften betalas **senast den 3 maj** till Finska Krigsbarn i Mellansverige, plusgiro 647 83 85 – 5.

För personer utanför Sverige gäller IBAN.SE93 9500 0099 6042 6478 3855.

Anmälnings- och konferenskostnad inkl kaffe och lunch 365 kr

Festmiddag inkl lättöl, bordsvatten – vin finns att köpa 230 kr

Totalt _____

Övernattningsmöjlighet finns på kursgården. Boende i dubbelrum 450 kr/person, i enkelrum 500 kr. I priset ingår frukost. Anmälan om övernattning görs direkt till kursgården 011-21 96 11 eller e-post till kursgarden@marieborg.net. Betalning av rummen görs vid ankomsten till skolan.

För alternativt boende bokar du på Hotell Scandic Norrköping Nord (ca 20 minuters gångavstånd till kursgården) per telefon 011-49 55 500.

--Insändes till Kaarina -----

Ange specialkost vid lunch och middag _____

Jag/vi deltar Hela programmet inkl festmiddag

Endast till och med årsmötet

Namn _____

E-post _____

Adress _____

Telefon _____

Mobil _____

Kl. 16.00

Samling kring statyn.

Musik

Gränsklangen/Rajansävel.

Tal

RFK:s ordförande Matts Imhagen.

Sång

Gränsklangen/Rajansävel.

Tal

Haparanda kommunalråd/komunchef.

Övriga talare.

Musik.

Kl. 19.00

Festmiddag Haparanda stadshotell 495:- inkl välkomstdrink.

Söndag 25 april:

Kl. 11.00

Tvåspråkig gudstjänst i Haparanda kyrka.

Kl. 13.00

Lunch Haparanda stadshotell 95:-.

Eftermiddag/kväll hemresa.

OBS!

Var och en bokar själv resa och logi.

Rabatterade logipriser på

Stadshotellet: 535:- / person/natt i dubbelrum, 915:- i enkelrum.

Vandrarhemmet: 500 kr för ett dubbelrum, 350 kr för enkelrum.

OBS! Anmälan om deltagande till Jouko Rajaniemi tel. 0290-24917.

✱ ✱ ✱

Lahtis jubilerar

Det blir inga "krigsbarnsdagar" i Finland detta år. Men det finns ändå möjlighet att träffas, för krigsbarnsföreningen i Lahtis planerar ett 15-årsjubileum. Det firas den 25-26 september i officersklubben i Hennala i anslutning till Tavastlands regemente.

Där finns övernattningsmöjligheter till förmånligt pris, liksom i vandrarhemmet Patria nära järnvägsstationen. Hotellen inte att förglömma.

Programmet innehåller sång och musik, föreläsningar och tal, besök vid hjältegravarna med mera.

Om du ändå planerar ett höstbesök i Finland kanske detta kan vara av intresse? Eller ta det som en förevändning för ett höstbesök?

Närmare upplysningar lämnar
**Aune Piiparinen, Taapelikatu 8 A 13,
FI-151 40 Lahti,
tel +358-50-3570169.**

Mitt liv en saga och en ”värklighet”

Så länge sedan men ändå så nära inpå,
Att beröra mitt innersta rum och få ut all den smärta och längtan
Få gråta så tårarna flödar, ingen ser min ensamhet.
Ingen vet hur min smärta känns.

Tyck inte synd om mig, säg inte att det är min ålder som gör mig så
skör

Säg inte att det är min ålder som gör mig så envis och stark
Säg inte att det är min ålder som gör mig bekväm.

Livet har format min styrka att uthärda smärta till gränsen av
”värklighet.”

Men livet har sårat, skadat, skymfat, blottat mitt innersta rum,
och därigenom givit mig tålmod, fördragsamhet och förlåtelse.

Lyckan har varit som sköra glaskulor som spruckit vid beröring att
äga

Inte jag fått behålla allt är ett lån ibland väldigt kort
Ibland väldigt svårt att avstå ifrån utan smärta, ångest och sorg.

Ruth-Maijde Rönngård 2008-11-05

Gävle-Dalas årsmöte

Gävle-Dala finska krigsbarn hade sitt årsmöte den 20 februari.

Dala-gruppen med sammankallande **Marja Hellstenius** i spetsen önskade alla välkomna till Dalarna Hotell & konferens i Leksand. Mötet blev, trots hotande snöoväder väl besökt.

Pentti Warberg omvaldes till ordförande. De övriga i styrelsen är

Jouko Rajaniemi, vice ordförande, **Paavo Asikainen**, **Arja Rohlin**, **Raija Hermansson**, **Ritva Nordin**, **Reijo Paakki**. Ersättare **Kaija Asikainen** och **Elisabeth Montelius**.

Representant till Riksförbundets styrelse valdes Jouko Rajaniemi ordinarie, ersättare Pentti Warberg.

Göteborgsföreningens årsmöte

Göteborgsföreningen har haft sitt årsmöte, en vecka försenat på grund av snöhinder.

Kielo Bengtsson omvaldes som ordförande. Övriga i styrelsen är **Eero Ahlbäck**, vice ordf, **Ritva Garre**, sekr,

Orvokki Lingman, vice sekr, **Marjatta Wallenius Heneborn**, kassör, **Hilkka Engström** och **Irma Ahlenius**.

Ruth-Maijde Rönngård och **Pertti Laamanen** är ersättare.

Stockholmsföreningens årsmöte

Vid Stockholmsföreningens årsmöte omvaldes **Doris Emanuelsen** till ordförande.

Styrelsen består i övrigt av **Soili Andersson**, **Anita Aro Andersson**, **Yrsa Avellan**, **Aulis Hansson** (ny), **Hilkka Mälarstedt** och **Margareta Wersäll**.

Ersättare är **Olle Engström**, **Mirjam Kemppe** och **Anneli Pulkkinen**.

Till föreningens representanter i RFK:s styrelse utsågs **Hilkka Mälarstedt**, ordinarie, och **Aulis Hansson**, ersättare.

På gång i lokal-föreningarna

Gävle-Dala

Hoforsgruppen träffas sista onsdagen varje månad. Ring Jouko Rajaniemi 070-2095653.

Gästrikegruppen träffas som vanligt, mötesdagar 9 mars, 13 april och 11 maj.

Norragruppen, **Leksandsgruppen**, har nästa träff den 4 mars kl 13.30 på Siljans konditori vid Torget i Leksand.

Anmäl dej så vi kan reservera plats. Följande möten bli troligen på annan ort i Dalarna så hör av dej om du vill vara med. Det gäller alla i föreningen. Hjärtigt välkomna!

Marja Hellstenius, tel 0247-34649.

Göteborg

Medlemsmöten onsdagar kl 15, Ö. Skansgatan 10, Göteborg.

24 mars: Besök av två krigsveteraner.

28 april: Vårfest.

19 maj: Grillparty.

16 juni kl 12: Besök på Lödöse museum.

Mellansverige

Årsmöte i Örebro måndag 22 mars 2010. Anmäl till Kaarina Rundström-Skoog, tel 019-200833.

Stockholm

Måndagsträffar i Nockebysalen, Alviks Medborgarhus, Gustavlundsvägen 168 A, 2 tr (förbi Tvärbanan, sedan till höger). Samling från kl 13, programstart kl 14.

Anmäl senast en vecka före till Soili Andersson, tel 08-822242, Anneli Lithovius, 08-6554393, eller Hillevi Näsström, 08-58017823

12 april: Medlemsmöte.

10 maj vårfest.

Sydsverige

Årsmöte 10 mars, Medborgarhuset i Eslöv.

Mer info senare om sommarträff, höstträff (ålagille) m m.

Ska du flytta?
Meddela ny adress!

Samarbete mellan lottorna i Finland och Estland

MedlemsNytt för Riksförbundet

Finska Krigsbarn

Avs: RFK
c/o Kai Rosnell
Kölängsvägen 10
SE-741 42 Knivsta

”Finska vikens systrar”, dokumentärfilm av **Imbi Paju** som visades på Finlandsinstitutet den 9 februari, handlar om lottorna i Finland och Estland under andra världskriget. Estniskorna och de före detta finländska smålottorna berättar minnen.

En finska talar om en sommarutflykt till Estland som avbröts när ryska pansarvagnar vällde in på Tallinns gator. En annan om sitt första och enda möte med farmor i Warszawa på tröskeln till krig och förintelse. En estniska om hur de ryska ockupanterna trängde sig in i stugan där hon låg och sov med sina barn, och hur en rysk officer vid ett annat tillfälle gråtande kramade hennes lilla flicka som överlevde en strid mellan ryska och tyska trupper i skogsdungen bakom hemgården.

Det som berörde mig mest var de intervjuade före detta lottornas ansiktsuttryck när de berättade om sina erfarenheter. En kvinna som berättade att hon hade tänkt att även fiendesoldater hade hustrur, föräldrar och barn. Det kände jag igen. Samma tankar hade jag redan som barn.

Maarja Talgre samtalade med Imbi Paju som berättade att kvinnorna hon intervjuat först varit blyga, avvisande och misstänksamma. En av dem var **Hanna Eckert** judinna. Hon tyckte inte att hennes historia är så viktig, barnen hade aldrig frågat. Paju fick arbeta hårt för att få med henne.

Med filminspelningen insåg Hanna betydelsen av sin egen historia. Det var inte många judinnor som under kriget till exempel åkte ensam i lottainiform i en tågagn full av tyska soldater.

Journalfilm

Filmen berättade också om tio finska smålottor som bjudits in till Estland av Naiskodukaitse, Kvinnornas hemvärn. Smålottorna var i Estland när Sovjet ockuperade landet men lyckades ta sig tillbaka till Finland.

Filmen ramades in av gamla journalfilmer om smålottorna och deras omvärld under samma tid. Brandbomber ödelade trähus i Finland, lik låg på marken, människor evakuerades...

Elisabeth Rehn tror att kvinnor är bättre på att lösa konflikter...

Jag som bodde i Helsingfors nästan hela kriget, ända till februari 1944, såg dessa brända trähus vars skorstenar sträckte sig mot skyn, upplevde dånet av flygplan och bomberna som föll i närheten, sirenernas skrik, skyddsrummen, men aldrig så dramatiska scener som journalfilmernas klipp tar fram. I dem koncentrerar man det värsta av kriget.

Lottorna i Norden

Den första Lotta Svärd-organisationen grundades i Finland 1918, årsbarn med inbördeskriget. Den blev en förebild för resten av Norden. Sverige följde efter med en motsvarande organisation 1924, Norge 1928 och Danmark 1946.

I Estland bildades Naiskodukaitse 1924, om jag minns rätt.

De estniska och finländska lottorna hade samma mål, som del av hemvärdet bistod de försvaret av fosterlandet.

I Estland fick Naiskodukaitse dessutom en feministisk betydelse. Efter kriget fick rörelsernas kvinnor i dessa två länder i årtionden vänja sig vid att vara antingen bortglömda eller bespottade för att ha varit lättfotade.

En av dem som bekämpat dessa fördomar mot lottorna är **Elisabeth Rehn**, flicklotta som ung och numera engagerad i internationellt fredsarbete.

Rehn ansåg att den kraft som kvinnorna visat borde bidra till att de oftare utnämns till ledarskap, som Rehn själv 1986 av **Kofi Annan**. Hon talade om kvinnors förmåga att samarbeta, och att de löser sina konflikter bättre än män. Nja, tänkte jag...

Det framfördes att lottarörelsen inte var politisk. Vad jag har förstått kom majoriteten av kvinnorna från välbärgade familjer då rörelsen bildades.

Många tankar

Men kvinnorna som deltog i lottornas verksamhet i hemvärdet och fronten under krigsåren kom från skilda samhällsklasser, de var som mest omkring 17 000–20 000 i Estland och 243 000 i Finland. Flera av dem har fortfarande minnen från kriget som inte vill släppa taget.

Men låt oss inte glömma arbetarkvinnorna som tog arbeten på fabriker som männen hade lämnat när de for ut i kriget, kvinnorna på landet tog hand om jordbruken med hjälp av de äldre och barnen. Kriget klarade vi tack vare alla kvinnor som hade viktiga uppgifter i och utanför hemmen i Finland och naturligtvis tillsammans med männen.

Den feministiska betydelsen kunde man observera i båda länderna efter kriget. Många kvinnor blev stärkta av sina erfarenheter under krigsåren och fortsatte att arbeta utanför hemmet, andra gick tillbaka till sin hemmafrutillvaro. Männen med sina krigsupplevelser behövde kvinnorna. Barnen med sina upplevelser behövde sina mödrar.

Både Maarja Talgre och Imbi Paju kommer ursprungligen från Estland. I många år har vi hört Maarja berätta om författare i kulturprogrammen på Sveriges Radio. Hon skrev en bok om sin pappa som var på fel sida i kriget – den berörde mig djupt. Filmen berättade en bit av historien som också berörde mig starkt, speciellt därför att Lotta Svärd förbjöds efter kriget.

Elisabeth Rehn talade om att kvinnor och män ska samarbeta och att man kan göra något om man tror och ser möjligheterna...

Arbeta för fred är det enda man ska arbeta för!

Sinikka Ortmark Stymne